

FELSEFİ BAKIŞ AÇISIYLA

EĞİTİM SÜRECİNDE ÖĞRENCİ

Kültür; "Geçmiş kuşaklardan devralınan toplumsal değerlerin genetik olmayan yollarla gelecek kuşaklara aktarılması" şeklinde tanımlanabilir. Bu bilgi aktarımı, ilkel toplum biçimlerinde aileden alınan toplumsal değerlerin, daha sonra bireyin toplumla ilişkileri sırasında rastgele edinilenlerle birlikte davranış kalıplarını değiştirmesi biçimiyle gerçekleşiyordu. Bu sayede birey, içinde yaşadığı toplumun değerlerine büyük oranda uyum gerçekleştirebiliyordu. Ancak insanın dinamik bir yapı arz etmesi, onu, gittikçe değişen, gelişme gösteren ve karmaşıklılaşarak büyüyen bir toplumsallaşma süreci ile karşı karşıya bırakmıştır. Öyle ki, bu süreç artık, salt kültürel yapının aktarılmasıyla ilgili olan tek boyutlu şekilden farklılaşarak, yetkinleşen, yerini sorgulayan, teknolojiler geliştirebilen, değerlerinin aktarımını organize edebilen bireyler gerektiren bir toplumsal yapıyla birlikte çok boyutlu bir yapıya bürünmüştür. Bu nedenle insanlar ilk çağlardan beri, bir ya da birkaç biçimiyle birlikte toplumu oluşturan bireylerin eğitimleriyle ilgilenmişlerdir.

Toplumun, kendini oluşturan bireylerinin yine kendini oluşturan değerler dizgesinin istediği biçimiyle yetiştirilmesi ve onlarda "beklenen" davranış değişikliklerinin oluşturulması yolunda, bilinçli olarak kat ettiği mesafe aslında, "öğrenen" kavramıyla özdeşleştirilen öğrenciye bakış açısının da ölçütü olmuştur.

Eğitim Nedir?

Çağlar boyunca eğitim süreci, toplumsal yapı açısından şekillendirilerek, bireyin topluma kazandırılmasını hedef alan, genel anlamda onda meydana gelmesi istenen değişikliklerin hal, hareket ve tavırlarına da yansımaları isteyen bir yönelimle biçimlenmiştir. Bu süreç, günümüze değin çeşitli disiplinlerin bakış açılarıyla değişik şekillerde tanımlanmıştır.

Antropolojik açıdan; Eğitim, kasıtlı kültürlenme sürecidir.

Pragmatizm açısından; Eğitim bireyi topluma faydalı hale getirme sürecidir.

Nörolojik açıdan; Eğitim, fiziksel uyarımlar sonucu, beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma sürecidir.

Skolastik açıdan; Eğitim, bireyi Tanrı imparatorluğunun bir üyesi haline getirme sürecidir.

Genetik açıdan; Eğitim, bireyde var olan, genlerine kodlanmış bazı yeteneklerin canlandırılma ve maksimum düzeye çıkarılma sürecidir.

Yukarıda çeşitli disiplinler açısından verilen eğitim tanımları dikkatle incelendiğinde, ortak bir noktada buluştukları görülür. Bu nokta ise, hedeflenen aslında, bireyde davranış değişikliği oluşturma sürecinden başka bir şey olmadığı görülür. Her disiplin kendi incelediği alan açısından bireyde davranış değişikliği oluşturmaya hedefler. Bu nedenle onu zihinsel ve bedensel bir biçimlendirme sürecinden geçirerek beklenen bireyin aslında bir prototipini çeşitli yönleriyle baştan belirlemiştir.

Bu açıdan bakıldığında eğitim, çok yönlü işlevsel bir süreç olarak toplumun beklentilerini de karşılama sorumluluğunu üstlenmiştir. Öyle ki, bu sorumluluk, eğitimin hem kendi iç dinamiklerini oluşturacak kadar örgütlenmiş bir sistem, hem de hedeflere uygun bireyler yetiştirmeyi sağlayan bir disiplin olmasını gerektirmiştir.

Eğitim, hem işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirebilmek, hem de uzmanlaşmayı sağlamak ister. Bu nedenle, pek çok disiplinle etkileşmek, hatta onları da sistematik açıdan kendi bütünlüğüne uygun duruma getirecek işe koşmak durumunda kalmıştır.

Eğitim Felsefesi Akımları

Eğitim felsefesi, en yalın anlamıyla, "eğitim düşüncesi ve ideali etrafında ortaya çıkan tüm sorunların felsefi bir şekilde ele alınması, incelenmesi, değerlendirilmesi, eleştirilmesi ve irdelenmesidir.

Progressivizm (İlericilik):

Pragmatist düşüncenin eğitime uygulanış şekline genellikle progressivizm denir. Bu görüş, geleneksel eğitimin aşırı şekilciliğine, sıkı disiplin anlayışına, pasif öğretime karşıdır. Eğitim, toplumda geleneksel olarak devam eden standartları ve değişmezlikleri değil, sürekli değişen hayatı öğretmelidir. Eğitilmiş kişi bu bakışla, hayata uyan değil, hayatı değiştiren ve yön veren kişidir.

Bu eğitim düzeninde öğretmen, danışman ve rehber konumundadır. Öğrenciler hep beraber demokratik kurallara göre grup çalışması yaparlar. Öğrenci Kendi yöneliminde inisiyatif kullanan bireydir. Bu eğitim anlayışında, bireyin merkezde olduğu bir eğitim düzeni önemlidir. Okul ise yaşama hazırlık olmaktan çok yaşamın kendisi olmalıdır.

Ne yapılırsa yapılsın okul gerçek hayat değil, suni bir öğrenme ortamıdır ve her zaman bireyi kendi sorunlarının çözümünü meşgul etmek modern hayatın gerektirdiği hızlı ilerlemeyi engeller.

Perennialism (Değişmezcilik):

Progressivizmin tersi olarak eğitim amaçlarının, eğitimde temel ilkelerin değişmez olduğunu, sürekli olması gerektiğini savunan idealist bir görüştür. Çağdaş hayatın hızlı değişim içinde olduğu doğrudur. Ancak bu "hızlı değişim içinde değişmezlik" eğitim için temel bir ilkedir. Hızlı değişim içinde insan tabiatı aynı kalmalı, temel ahlak ve karakter prensipleri eğitimin özünü teşkil etmelidir. "toplumsal ve kültürel bir varlık olan insan doğuştan bilgiyle donatılmıştır".

Bilgi de ancak tümevarım yoluyla elde edilir ve böyle elde edilen bilgi mutlak doğrudur. Bu tür bilgiler ve teknikler toplumda sürekli birikince okullar bu bilgi ve teknikleri öğrencilere aktarır ve bu sayede değerler kazandırılmış olur. Bu sayede öğrencinin topluma uyumu da sağlanmış olur. Bu sayede bir anlamda değişmezci, geçmişte elde edilen kesin doğruların aktarımını sağlayarak değişimi de gerçekleştirdiğini savunur.

Öğretmen merkezli eğitim anlayışlarıyla değişmezci öğretmeni "kültürel mirasın temsilcisi görürler. Öğretmen eğitim ortamında öğrenciyeye yol göstermeli, denetlemeli ve sorunlarına çözüm bulmalıdır. Öğretmenin etken olduğu öğrenme ortamında edilgen öğrenci, ezberlemek, yapmak ve tekrarlamakla yükümlü, doğuştan hiçbir bilgi ve beceriyeye sahip olmayan bir birey olarak ele alınır.

Kitaplarda bulunmayan, derste işlenmeyen konularla ilgili sorular öğrencilere sorulmamalıdır. Okulda zihinsel disiplin yaklaşımlarında geleneksel yöntemlerin kullanılması gerektiğini savunan değişmezci, bunun öğrenme ortamında eşitliğin sağlanmasını kolaylaştıracağına öne sürerler.

Essentialism (Özcülük):

Değişmezci gibi, bütün eğitilmiş insanların bilmeleri gereken belirli öğeleri eğitimin merkezine almayı öneren bir görüştür. Okullar uygarlığın bize ulaştırdığı denenmiş, kontrol edilmiş bilgi, beceri ve gelenekler özüne dayanmalıdır.

Eğitimin özü bellidir; bunlar öğretmen vasıtasıyla

la öğrencilere aktarılacaktır. Öğretimde disiplin içinde uzak amaçlar takip edilmelidir. Çocuğun ilgisine dayanmak, öğretimde önemli gelişmeler sağlamayan geçici bir şeydir; bu nedenle öğretmenin kuracağı dengeli bir disiplin, öğrencileri uzak amaçlara daha iyi yönlendirir. Öğretmen, öğrencinin dünyası ile yetişkin dünyası arasında bir aracıdır. Eğitimin merkezinde öğretmen vardır. Öğrenci bu dünyayı tanımak için okula gider; öyleyse onu kendi haline bırakamaz. Çünkü tarih boyunca süzülüş bilgi ve tecrübeler, çocuğun kendi yaşayışı yoluyla bulacaklarından çok daha önemlidir.

Bu bakış açısı doğrultusunda öğrenci, yüksek bireysel hedeflerini oluşturması doğrultusunda cesaretlendirilerek, yönlendirilmiş bireydir.

Okul, kültürün özünü korumalı, devamlılığını sağlamalıdır. Önceden toplumun benimsediği değerler eğitim yoluyla gelecek kuşaklara aktararak sürdürülecektir. Özcülük, bu bağlamda, çağdaş bilimsel bilgiler vermeyi amaçlayan, eğitimde çocuğun başıboş bırakılmasına karşı bir akımdır.

Sosyal Yeniden Yapılanmacılık:

Bu akıma göre "eğitimin amacı, toplumu yeniden düzenlemek ve toplumda gerçek demokrasiyi yerleştirmektir". Çünkü eğitim sosyal reform hareketi geliştirmede en önemli araçlardan biridir. Bu nedenle okullar, toplumsal değişimde temel sorumluluk taşırlar ve esas güç de öğretmenlerdedir.

O halde okul, yeni bir toplumsal gelişmeye imkan verecek biçimde, geleceğe yönelik olmalıdır. Bu durum ise eğitimin davranış bilimlerinin bulgularına dayalı olarak, toplumu yeniden inşa etmesini zorunlu kılar. İnsanlık bir yol ayrımına gelmiştir. Ya yok olacak ya da yeni bir uygarlığa geçecektir. İnsanlığın daha tutarlı bir uygarlığa geçebilmesi için çatışan değerlerden kurtulması gerekir. Bunun için dünya barışı korunmalı ve savaşlar engellenmelidir. Eğitim çok önemlidir. Ve büyük bir değişim aracı olduğu kadar, bir denge aracıdır da.

Öğrenci bu bağlamda, kendi kültür değerlerini öğrenmeye ihtiyacı olan, yaratıcı düşüncesi yolunda yönlendirilen bireydir. Öyleyse eğitimin görevi, toplumu sürekli yeniden şekillendirmek ve düzenlemektir. Bunun için programlar geliştirmeli ve uygulamaya koymalıdır.

Experimentalism (Denemecilik):

Progressivizm'in çıkış noktasıdır. Öğretmen bu felsefi görüşe göre, öğrencileri birbirleri arasında iletişim kurmaya ve yarışmaya özendirir, dostça ilişkiler kurmaları yönünde motive eden ve fikirlerini denemelerine olanak sağlayacak şekilde bir ortamın hazırlanmasından sorumlu olan kişidir.

Öğrenme için etkin olan yapıları bir araya getirme, aktivitelere ellerin kullanımını ve problemleri çözmeye aşamalarının öğretilerek, öğrencinin bizzat çözmeyi sağlamak belli başlı öğretim stratejileri arasında yer alır. Pozitif bilimleri öne alan bir öğretim programının öneminin vurgulandığı bu felsefi görüşte öğrenci, fikirlerini etkin sorularla yol açacak şekilde oluşturan ve bu fikirleri sınamakla yükümlü olan kişidir. (23)

Sınıf yönetiminde ise öğrenciler ve öğretmen arasında diyalog ve öğretmenin uygulanmak istenen fikirlerin uygulama yöntemlerini bizzat göstererek öğrencilerle iletişim kurması esastır.

O halde genel anlamda "bireyde davranış değişikliği meydana getirme süreci" olarak tanımlanabilecek, Antropoloji, Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe vb. gibi çeşitli disiplinlerden aldığı temellerle kendi boyutunu oluşturan eğitim süreci için vazgeçilemez olan biricik unsurun; davranışlarının değiştirilmesi hedeflenen "birey" olduğunu görürüz. Bu bireyden, verilen eğitimin hedefleri doğrultusunda ve belirlenen sürecin sonunda, en yalın ifadesiyle; davranışlarını değiştirmesi beklenir. Bu nedenle, eğitim süreci içerisindeki konumu bu şekilde belirlenen birey; öğrenciden başkası değildir.

Çağdaş Eğitim Akımları

Günümüzde farklı eğitim sistemleri, eğitimin hedefleri ve bunların gerçekleştirilmesi için önerilen farklı yöntemlerin türevi olarak ortaya çıkmış bulunuyorlar. Bu felsefi akımlar da tarih içinde ortaya çıkan ve daha kalın çizgilerle ayrılan düşünce akımlarınca biçimlendirilmiş. Günümüzde belli başlı eğitim akımları şunlar:

Sanat Eğitim Akımı: Güzel sanatların ruhundan hareket ederek bütün eğitimin yenileştirilmesi gerektiğini savunur. Çünkü burjuvazinin entelektüel medeniyeti kültürleri çökertiyor, insanı kendine yabancılaştırıyor ve tek yanlı bir hale getiriyor.

Eğitimdeki temellerden biri de insanın estetik duygularıdır. Teknik ve mekanik işleyişe karşı insan hürriyetini, şahsiyetini, eğitimin psikolojik ve pedagojik temellerini güçlendirmek lazımdır. İnsan bir bütün olarak içten şekillendirilmelidir ve bunuda ancak güzel sanatlar sağlar. Öğrenci bu bağlamda, güzel sanatlar vasıtasıyla özbilincini genişleten ve sanat yoluyla ruhsal zenginliğini sağlamak amacıyla olan kişidir.

Çocuktan Hareket Akımı: Her türlü eğitim - öğretimin merkezine çocuğu almaktadır. Eğitimin amaç ve konularını çocuğa göre düzenlemek gerekmektedir. Çünkü çocuk kendine has bir varlıktır. Yetişkin ölçülerine göre eğitim düzenlemeleri kaldırılmalı, çocuk eğitimi, "çocuktan hareket edilecek yeniden kurulmalıdır.

Eğitim öğrenciyi faal hale getirmeli, ona müdahale etmemeli, onun açılıp gelişmesine, kendi kendine yetmesine uygun bir çevreyi hazırlamalıdır.

Bu eğitim akımı öğrenciyi, kendi sorumluluklarının bilincine varmaya çalışan ve kendinin ve hedeflerinin bilincinde, faal bir birey olarak görür.

Kır Eğitim Yurdu Akımı: 19. yüzyılın büyük şehir kültürüne ve entellektualizmine karşı insanın tabiat içinde yetiştirilmesi gerektiğini savunur. Eğitimde karakterin şekillendirilmesi esastır; bilgi kazanma ikinci planda kalır.

Bu akımın temsilcilerinden H. Lietz'e göre eğitim, kişilere milli bir zihniyet ile ahlaki ve dini sosyal davranış-

lar kazandırmalıdır. Bunu sağlayacak ise kültürel bir eğitim sürecidir. Ferdi iradenin sosyal irade ile mükemmel bir şekilde birleşmesi için eğitim aileden ayrılmalı; gençler kendilerine has bir şekilde toplum içindeki kır eğitim yurtlarında yetiştirilmelidirler.

Bu görüşe göre öğrenci, karakterini şekillendirme yolunda, ahlaki, dini ve sosyal davranışları kazanmaya çalışan, ailesinden bağımsız olan bireydir.

İş Eğitimi Akımı: İnsanın zihni ve manevi hayatını belirleyen en önemli unsurun "iş" olduğunu savunur. Özellikle sanayi devriminden bu yana iş, insanın alın yazısı haline gelmiştir. İşe ağırlık veren eğitim görüşleri, bugün liberal batı ülkelerinde "iş okulu", sosyalist anlayışta "üretim okulu" olarak gelişmiştir.

İş okulu pedagoglarına göre iş bir eğitim aracıdır; esas amaç öğrencilerin kendiliğinden faaliyeti, el işi vasıtasıyla zihni dengelemektir. İş okulu kişinin, karakter gelişimini el işi ve zihni gelişimini birlikte sağlaması gerektiğini savunur. Bu okul, çocuğun ak-

tifliğini, yaparak, yaşayarak öğrenmesini, çocuğun şahsiyetinin iş ile yoğrulmasını ister.

İş eğitimi akımının öğrenci anlayışı, Yapararak, yaşayarak, uygulayarak öğrenen, mesleki yöneliminin kendisinin hayat akışını belirleyen en önemli unsur olduğunun bilincine varan kişidir.

Sonuç ve Öneriler

Şimdiye kadar, eğitimin tarihsel süreci içerisinde felsefi akımlar ışığında incelemeye çalıştığımız öğrenci kavramı, en temel boyutu ile toplumun yetiştirilmek istenen bir üyesi olarak, yaşanan dönemin anlayışlarının etkin özelliklerini taşımakla birlikte, geleceğe yönelik olarak da kendinden beklentilerde bulunulan birey olarak anlaşılmıştır.

Bu beklentilerden en büyüğünün, içinde bulunulan topluma sosyal açıdan uyum sağlamasının yanında, onu etkileyerek değiştirmesi ve geliştirmesi olduğunu söylemek gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Düşünce ekolleri

Eğitim Felsefesini Biçimlendiren Akımlar

Eğitime yaklaşım açısından bazı felsefi ekoller incelendiğinde şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır.

İdealizm

Bu felsefi ekolün çekirdeği, Platonun günümüzdün yüzlerce yıl önce açtığı akademisinde (MÖ 397) oluşmuş ve kendinden sonra gelen pek çok düşünceyi de etkilemiştir.

İdealizm, dış dünyadaki varlıkları düşüncenin ürünü veya düşüncenin bizzat kendisi olarak kabul eder. Duyu organlarımızın verdiği bilgi aldatmacadır. Dış dünya, duyularımızdan başka bir şey değildir; algılarımız yok olursa dış dünyada yok olur. Nesnelere ancak bizim varlığımızla vardırılar.

Felsefe tarihine bakıldığında pek çok düşünür tarafından savunulduğu görülen idealizm, eğitimde yansımaları, kendi kendini gerçekleştiren birey olarak bulur. Dolayısıyla insan, bilgiyi depolayan bir varlık olarak pasif, bu bilgileri kendini gerçekleştirme aracı olarak kullanan bir varlık olarak da aktif bir konumdadır.

Gerçek bilgi salt aklın ürünüdür; çünkü esas gerçek, fizik alemde değil aklın içindedir. Güzellik kavramı güzel nesnelere olmasa da vardır. Bu açıdan bilgiler, kavramlar önseldirler (apriori).

İdealist eğitimciler insanın değerini çok yüksek görürler ve eğitimle bunun daha da yükseleceğine inanırlar.

Bu açıklamalar çerçevesinde, giderek netleşen idealist bir bakış açısıyla, ekolün öğrenciyi yorumlayış tarzı ortaya çıkmaktadır.

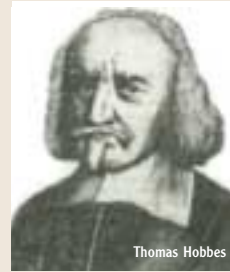
Uzun vadede yüksek değerler oluşturmaya çalışan eğitim, kendisi karar verebilen, aklı kullanabilen, sağlam ve kültürlü bir kişiliğe sahip, özünü geliştirerek aydınlanmaya adanmış bireyi bu yüksek değerlerin öznesi konumuna getirmelidir.

O halde idealist bakış açısı öğrenciyi, en yalın ifadeyle; Gerçeği aramak için okulda bulunan birey olarak görür. Bu gerçeğin aranmasında şüphesiz en büyük görev, konuya hakim, öğrenciyi cesaretlendiren, ideal bir model olan, her öğrencinin toplum için vazgeçilmez bir değer olduğuna inanan öğretmene düşmektedir.

İnsan, doğanın yardımcı ve yorumlayıcısıdır. Ancak onun bağrında çalışarak ve onu gözleyerek düzenini kavrayabildiği kadar anlayabilir. Bunun ötesinde ne gücü ne de bilgisi vardır.

Realizm

Varlıkların, insan bilincinin dışında ve ondan bağımsız olarak var olduğunu savunan bir felsefi görüştür. Aristoteles, felsefe tarihinde realist bir düşünür olarak kabul edilmektedir. Çünkü Platon'un idealalarını gerçek varlıkların içine öz olarak yerleştirmiştir. Ancak genel kavramları tek tek nesnelere daha gerçek sayması onun idealist felse-

Thomas Hobbes

fedene ne kadar etkilendiğini göstermektedir. Bireysel tecrübeleri ve bilimsel metodları öne alan realizmin öncüleri arasında Thomas Hobbes, Sir Francis Bacon, Pestalozzi gibi düşünürler sayılabilir.

Bilgide dış dünya esas olup, zihnimiz ondan edindikleri vasıtasıyla anlamlandırmalarda bulunabilir. Bu görüş zihni ikinci plana daha edilgen bir konuma yerleştirmiştir.

Klasik realistler akıl ve mantığın öğretimine, tabiat realistleri ise pozitif bilimlerin öğretimine önem verirler. Bakış açıları gereği buldukları ortak nokta, bilginin edinileceği dış kaynağı (dış dünyayı) yorumlayacak, anlamlandıracak olan zihin süreçlerinin düzenlenmesidir. Dış dünyaya ilişkin değerler objektif olmakla birlikte devamlılıkta arz ederler dolayısıyla, Eğitim bütün insanlık tarihi boyunca doğruluğu tartışmasız kabul edilen değerleri öğretmelidir. Mevcut teknolojileri dikkate alarak, öğrencilerini test sonuçlarına göre değerlendirmeyi esas alan öğretmen aynı zamanda, öğrencinin neler öğreneceğine de karar veren kişidir. Bunu dış dünyayı öğrenciden daha iyi tanıdığı ve daha bilgili olduğu için yapmaktadır. Öğretmen öğrenciye bilgi vermenin yanında bu bilgilerin nasıl uygulanacağını ve kullanılacağını da göstermek durumundadır.

Bu bilgiler doğrultusunda, realizm açısından öğrenci: Gerçeği hedeflemesi beklenen birey ola-

platformunda öğrenci kendisinden beklenenleri genel anlamda, kendi inisiyatifini kullanarak, tekrarlayarak, yaparak, hedeflerini belirleyerek, yaratıcı düşünerek sorular sorarak ve cevapları sınyarak, sorumluluklarının bilincinde olarak, sosyo-kültürel değerleri kazanmaya çalışarak yerine getirebilecektir.

Hedefler doğrultusunda davranışlarını değiştirmesi beklenen öğrencinin, kavramsal boyutta genelden özele inmek suretiyle, "bilgi çağı" açısından felsefi boyutuyla tanımlanmadan içeriği belirlenmeden yapılacak her türlü eğitim hareketi eksik kalacaktır.

Bu nedenle toplumun, çağın ve ülkenin gereklerine bütüncül bir yaklaşımla ele alınacak öğrenci kavramı geçmiş, bugün ve gelecek zaman boyutuyla değerlendirilerek felsefi açıdan, işlevsel bir zemine oturtulmalıdır. Çünkü bu zemin, içinde bulunduğumuz çağda hedeflerin ve davranışlarının somutlaştırılması bakımından, bir gereklilik değil zorunluluk halini almıştır.

DSİ İlköğretim Okulu

Felsefi bakış açısıyla eğitim sürecinde öğrenci kavramına ilişkin yaptığımız gezinin sonuna geldiğimizde, aklımızda kalması gereken şeylerden sanırım en önemlisi; öğrencinin tüm felsefi görüşlerde eğitimin öznesi durumunda olduğu ve bir anlamda üyesi bulunduğu toplumun kültürel değerlerinden bağımsız olmadığı gerçeğidir.

Anlaşılabileceği üzere, gezinin sonu tümcesi davranış değişikliğini hedefleyen dinamik bir sürecin yani eğitimin sonunu değil, yalnızca ona ilişkin bakış açılarının açıklanmasının sonuna geldiğini belirten bir ifadedir. Çünkü insanlık var olduğu, gelişimini ve kültürel mirasını katlayarak aktarmaya devam

ettiği sürece, bir çok düşünüş ve ifade şekliyle eğitim bir süreç olarak insanla birlikte varlığını sürdürmeye devam edecektir. "Şimdilik" sadece burada, bu gezegende.

Altay Eren

Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
Mengen Meslek Yüksekokulu, Mdr. Yrd.

Kaynaklar

- Dawkins M. S., The search for animal consciousness, Tubitak, 2000
Hoyle F., The Black Cloud, Oxford University Press
Socrates, Aktaran; Aytac Kemal, Avrupa Eğitim Tarihi, ifay yayınları
Değirmencioğlu, C., Felsefeci Gözüyle Öğretmenlik, Nobel Yayıncılık
Farris J. P., Teaching Bearing the Torch, Brown&Benchmark
Hobbes T., aktaran; Thomson,George, İlk Filozoflar, Paye Yayıncılık
Ergün M., Eğitim Felsefesi, Ocak Yayınları
Ültanır G.,Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi Kuram ve Teknikler, Eytül Yayınları
Camus A., La Chute, Can Yayınları
Aytac K.,Eğitim Akımları,Ankara 1976
Zygmunt B., Mortality,Immortality and other life strategies, Ayrıntı Yayınları
Selsam,H., Din,Bilim ve Felsefe, Sarmal Yayınevi
Güler, A., Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri, A.İ.B.Ü. yayınları,1997

rak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz tüm felsefi görüşler, gerçeğe ulaşmayı hedefleyen bireyler yetiştirmeyi amaçlamalarına rağmen, realizm açısından gerçeği hedefleyen birey, bu gerçeği dış dünyadan elde edeceği için evrensel gerçeklik önemlidir. Bu gerçekte birey göreli değildir. Birey bu gerçeğin farkına varır ve kullanır.

Pragmatizm

Gerçek, insana yararlı olarak uygulanabilir. Kant'ın bilinemezliliğine ve J.S. Mill'in faydacılığına (utilitarizm) dayanan pragmatist görüşe göre insan, evrende gördüğü pek çok şeyi anlayamaz; tıpkı bir kedinin kitaplıkta gördüğü pek çok şeyi anlayamadığı gibi. İnsan için önemli olan, onun kendi işine yarayandır. Doğru düşünceler yarar sağlamalıdır.

Pragmatist eğitim, hem öğrenciye verilecek bilgi ve becerileri hem de araştırma yöntemini çok önemli faktörler olarak kabul eder. Hedeflenen, topluma ve onunla birlikte biçimlenen kültüre çok sıkı bağlarla bağlı bir gençlik yerine, çağın şartlarına uyumlu, gelişmeye ve faydaya yönelmiş bir gençlik amaçlanmaktadır. Bu anlamda eğitim, gerçek hayatı mesnet noktası olarak alır. Öğrenciler ise gerçek hayata en iyi uyumu yapacak ve en başarılı olacak şekilde yetiştirilirler.

Pragmatist bir düşünür olan J. Dewey, eğitimde muhtevadan çok düşünme metoduna önem verilmesini ister. Modern bilim sürekli keşifler, buluşlar ve değişim içindedir. O halde eğitim katı ve değişmez bilgiler yerine araştırmayı, bilgi sahibi olma ve pratik uygulamayı öğretmelidir.

Varoluşçu felsefenin temsilcilerinden Friedrich Nietzsche

Pragmatist yaklaşım açısından eğitim anlayışının çağın gereklerine göre şekil alabilen, oldukça esnek bir yapısının mevcut olduğu görülmektedir. Ancak bu esnekliğin özünü ihmal eden bir şekilde düşünülmemelidir. Aktarılmak istenen okulun, öğrenciyi hayata hazırlamaya yönelik tam etkinliğinin, ancak hayattan kopuk olmamasıyla başarılabileceğidir.

Bundan dolayı, eğitim sosyal bir süreç olarak algılanmalı ve deneysel öğrenme için en uygun çevrenin demokratik, özgür bir toplum olduğu unutulmamalıdır. Çünkü demokrasi, sosyal alışkanlıkların değişmesini ve grup içi serbest etkileşimi en iyi gösteren yaşama biçimidir.

Öğrenci pragmatist yaklaşımda, aktivitelerin içinde bulunarak ve onları yaparak, yaşayarak öğrenir. Bu yaklaşımın bakış açısında öğrenci aktivitenin, öğrenmenin öznesidir. Bu şekilde pragmatizm, bugün bile Amerika da uygulanan bir eğitim anlayışıdır. Üstelik bizim eğitim sistemimizin ve program geliştirme faaliyetlerimizin düzenlenmeye çalışıldığı yıllarda John Dewey ülkemize davet edilerek bilgilerine başvurulmuştur.

Existentialism (Varoluşçuluk)

İlk kez 1929 yılında yeni kant'çı Alman düşünürü Heinenmann tarafından kullanılan varoluşçuluk bir çok düşünürü göre, çeşitli anlamlara gelmekle beraber, felsefede genel olarak; özgürlük ve sorumluluk seçimini insana bırakan ve onun varoluşunu özünden önce gören felsefi doktrin adıdır. Kısaça belirtmek gerekirse "önce insan vardır, sonrada bu insan doğa ve toplum karşısında türlü sa-

vaşlar, etkiler ve tepkilere girişerek, ya da bunlara katlanarak kendi kendini yaratır".

Varoluşçulukta eğitim, insanın başarıyı, başarısızlığı, çirkinliği, güzeli, savaşımı, karmaşıklığı, acıyı abartmadan fakat dürüstçe karşılayan yaşantılar geçirmesini sağlayan bir etkenlik olarak yorumlanmıştır.

Öğretmen birbirinin aynı, düşünce yapısına ifade tarzına sahip bireyler yetiştirmekten çok, öğrenci ile anlaşılmasına yardımcı olunan içerik arasında bir etkileşim kurulmasına herhehlik ederek, hoşgörülü ve duyarlı olmasına çalışan kişidir.

Öğretmen öğrencileri bilgi taşıyan kütüphaneler ya da ansiklopediler olarak yetiştirmeye çalışmaktan çok, öğrencide gerçeğe ilişkin bir inanç yaratma, zihnin bağımsız karar alabilme yetisini geliştirme ve içeriğin anlamlandırılması süreçlerini yerine getirebilen öğrenciler yetiştirmeyi amaçlar.

Anlaşıldığı üzere varoluşçu açıdan "toplumu geliştirmeye bireyden başlanmalıdır" ve birey estetik, ahlaki ve duygusal bir benlik olarak, bilimsel rasyonel benliğinden daha belirgin bir benlik taşır. Dolayısıyla okul bireyin duygusal yönü ile daha fazla ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında varoluşçuluk sanatsal yapıya bilimsel yapıdan daha fazla önem verir.

Okul bireyin özgürlüğünü nasıl kullanacağını öğrendiği bir araç olarak karşımıza çıkmakta ve öğrenci bu süreçte, bir birey olarak anlamları kendi gerçekliğiyle oluşturmaktadır.

Gerçeğin sonsuz olarak anlaşıldığı varoluşçu için, Beşeri bilimler programda merkezi bir yer tutar. Çünkü insan suç, ölüm, günah, ızdırıp, aşk, nefret vb. mirasları ancak bu bilimler sayesinde açıklayabilir.